

NAZAR ESHONQULNING QISSALARI XUSUSIYATI

Umarova Mashxura Olimbay qizi

Qoraqalpoq davlat universiteti

O'zbek filologiya fakulteti 4-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14184620>

Annotatsiya. Bu maqolada Nazar Eshonqulning qissalari va ular haqida qisqacha tahlili bayon qilinib, unda mulallifning sarlavha qo'yish mahorati va asarlardagi reallik hamda yozuvchini boshqa ijodkorlardan qanday farqli bo'lishi, uning o'ziga xos uslubi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: qissa, tahlil va talqin, reallik, yozuvchi uslubi va mahorati, personaj, portret, qahramon, obraz.

ХАРАКТЕРИСТИКА РАССКАЗОВ НАЗАРА ЭШОНКУЛЯ

Умарова Машхура Олимбай қизи

Каракалпакский государственный университет

Факультет узбекской филологии

ученик 4 класса

Аннотация: В данной статье описаны новеллы Назара Эшангула и их краткий анализ, говорится о мастерстве автора и реальности в произведениях, а также о том, чем писатель отличается от других творцов, о его неповторимом стиле.

Ключевые слова: рассказ, анализ и интерпретация, реальность, стиль и мастерство письма, персонаж, портрет, герой, персонаж.

CHARACTERISTICS OF NAZAR ESHONQUL'S STORIES

Umarova Mashkhura Olimbay kizi

Karakalpak State University

Faculty of Uzbek Philology

4th grade student

Annotation: This article describes the short stories of Nazar Eshanqul and their short analysis, it talks about the author's title skills and reality in the works, and how the writer differs from other creators, his unique style.

Key words: story, analysis and interpretation, reality, writing style and skill, character, portrait, hero, character.

O'zbek adabiyoti va madaniyatining ko'zga ko'ringan namoyandasi Nazar Eshonquldir. Uning asarlariga duch kelgan ko'pchilikning qalbi va ongini o'ziga rom etadi. 19-asr boshlarida hozirgi O'zbekiston hududida tug'ilgan Eshonqul shoir, faylasuf va mutasavvif bo'lib, uning asarlari bugungi kungacha ziyolilarni ilhomlantirib, ta'sir etib kelmoqda. Nazar Eshonqul, O'zbekiston adabiyotida ahamiyatli o'rin egallagan yozuvchi sifatida taniladi. Uning eng mashhur qissalari uning ijodiy faoliyatida ahamiyatli o'rin egallamoqda. Nazar Eshonqulning qissalari xususidagi ushbu maqolamizda ham o'zbek adabiyoti va ma'naviyatining muhim namoyandasi Nazar Eshonqulning hayoti, adabiy faoliyati, xususiyatlari, asarlari yoritildi..

Ko'pincha ishq, ma'naviyat va insoniy kechinma mavzularini tadqiq etuvchi asarlar o'zining teranligi, go'zalligi, borliq tabiatini chuqur anglashi bilan maqtalgan. Bizni jalb qilishga va shov-shuvga uchratib borayotgan bugungi zamonda Nazar Eshonqul she'riyati o'z-o'zini anglash,

rahm-shafqat, ma'naviy bog'liqlik muhimligini kuchli eslatuvchi bo'lib xizmat qiladi. Uning so'zlari kitobxonlarni kundalik hayotdan tashqariga qarashga, o'z qalbi va ongiga chuqurroq kirib borishga, yanada chuqurroq tushuncha va ma'rifat izlashga undaydi. Eshonqulning shoir, faylasuf, mutasavvif sifatida qoldirgan merosi uning bitmas-tuganmas asarlarida barhayot bo'lib, til go'zalligidan, inson ruhiyati qudratidan hikmat va tasalli izlovchilarni ruhlantirib kelmoqda. Nazar Eshonqul, o'zbek adabiyotining zamonaviy yaratuvchilaridan biri sifatida taniladi va uning ijod namunalari esa o'zbek adabiyotida yangicha talqinni olib kirdi desak mubolag'a bo'lmaydi.

Ustoz hikoyanavis Nazar Eshonqul o'z ijod namunalari orqali o'quvchilarda chuqur iz qoldiradi. U o'z asarlarida personaj va vaziyatlarni jonlantiradi. Uning hikoyalari shunchaki qog'ozdagi so'zlar emas, ular muallifning ichki kechinmalari, hissiyotlarni ochib beruvchi ko'zgidir. Nazar Eshonqul o'ziga xos hikoya qilish uslubi orqali kitobxonni o'ylashga, mulohaza yuritishga chorlaydi. Shu bilan birga, yozuvchi asarini o'qiyotgan kitobxon asar qahramonlarida o'zini ko'radi.

Nazar Eshonqulning asarlariga nazar tashlasak, muhabbat va yo'qotishdan tortib, umid va qutqarilishgacha bo'lgan turli mavzularni o'z ichiga olgan bo'lib, ular o'zaro bog'liqdir. U insonlar o'rtasidagi munosabatlarning nozik tomonlarini o'rganib, inson qalbining tub-tubigacha yetib boradigan o'z ijod namunalari yaratdi. Ularga turli millat vakillarini hayratga soladigan his-tuyg'ular va kechinmalar singdirilgan. Har bir asarda keltirilgan sayohat, noaniqlik va mo'jizalarga to'la dunyoda inson bo'lish nima ekanligini anglatishga qaratiladi.

Nazar Eshonqulning uslubi va g'oyalari haqida so'z borar ekan, uning qissalari bu jihatlarda yaqqol ko'zga tashlanadi.

Nazar Eshonqul o'z qissalarida hayot, ishq, insoniy holat haqida chuqur mushohada chorlaydi hamda kitobxonni zavqlantiradi. Uning g'oyalari ongimizning unumdor tuprog'iga ekilgan urug'larga singari, yakuniy sahifa ochilgandan so'ng uzoq davom etadigan fikrlarga aylanadi. Nazar Eshonqul o'z personajlari va syujetdagi tub burilishlari orqali bizni shubha ostiga olishga, qo'rquvimizga qarshi turishga, borliq murakkabliklarini ochiq qalb va aql bilan hal qilishga chorlaydi. U o'zining asarlarida o'z yondoshuvi va o'z uslubiga tayanadi.

Bilamizki, yozuvchini bu paytgacha bir qancha asarlari hamda kitoblari nashr qilingan. Uning ilk ijod namunasi "Urush odamlari" qissasi bilan boshlanadi. Shundan keyin „Momoqo'shiq“, „Yalpiz hidi“, „Ufq ortidagi quyosh“, „Maymun yetaklagan odam“, „qora kitob“, „Shamolni tutib bo'lmaydi“, „Shaftoli guli“ asarlari xalq ommasiga tadim etildi. Bularning orasida qissa janrida yozilgan asarlari ahamiyatga molik. Nagaki **qissa janri** - badiiy adabiyotda epik janrlardan biri. G'arbiy Yevropa va Amerika adabiyotida povest termini orqali ifodalanadi. Rus va o'zbek adabiyotlarida qissaning hozirgi va qadimgi ma'nolari o'rtasida farqlar bor. Masalan, qadimgi rus adabiyotida har qanday nasriy asar povest deb atalgan. O'zbek adabiyoti tarixida rivoyat usulida nasr yoki nazmda yozilgan tarixiy-afsonaviy asarlar qissa deb yuritilgan. [1.382]

Shu bilan birga, yozuvchi o'z asarlarida badiiy obrazlarining o'ziga xos badiiy talqin vositasida yaratadi. Uning dastlabki qissasi e'tiborimizni tortdi.

Istiqloq davri ostonasida adabiyotimizda bir-biridan ajoyib ijodkorlar va salmoqli asarlar paydo bo'ldi. Shunday ijodkorlardan va shunday asarlardan biri bu, albatta, Nazar Eshonqul va uning "Urush odamlari" qissasidir.

Yozuvchi ushbu qissasida urush, uning davr va insonlar hayotiga qanchalik ulkan muammolar olib kelganligini birgina kichkina Tersota qishlog'i va unda yashovchi obrazlar

orqali ochib berishga, o'sha davrdagi insonlarining qalbida, ruhiyatida ro'y bergan o'zgarishlarni, urush fojiasini maxorat bilan chizishga harakat qilgan.

Bundan tashqari, yozuvchi o'z asarlarida asar qahramonlarini o'zgacha tahlil va talqinga oladi.

Bunga misol qilib, uning "Momoqo'shiq" qissasini olishimiz mumkin. Undagi Muazzam va Shamsi Saloh kabi umumlashma obrazlar asar xarakteristikasini ochib berishga xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, Nazar Eshonqulning qissalari, uning asarlaridagi konsept va tushunchalari hamda ma'naviyat va mantiqiy tahlillari, o'zbek adabiyotining badiiy olamiga o'zgacha qadr-qimmat qo'shgan. Uning yaratgan asarlari, g'oyalari va fikrlari, o'zbek adabiyoti tarixining ahamiyatli qismi bo'lib, uning o'zbek adabiyoti ustuvor bo'lishni taminlaydi. Nazar Eshonqulning qissalarini o'rganish va tadqiq etish, o'zbek adabiyotining rivojlanishida kata ro'l o'ynaydi desak mubolag'a bo'lmaydi.

References:

1. INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL OF BERUNI.2022.(382)
2. Adabiyot nazariyasi. 2 jildlik. Adabiy asar. Jild.1. -T.: Fan, 2001.
3. Nazar Eshonqul. Ufq ortidagi quyosh. Qissalar. Momoqo'shiq. To'plam. -T.: "Sharq", 2008.
4. Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. -Toshkent: Akademy Nashr, 2018.
5. Xoldarov D. Hozirgi o'zbek qissalarida badiiy uslub muammosi (Shoyim Bo'tayev va Nazar Eshonqul asarlari misolida): filol, fanlari bo'yicha falsafa dok. (PhD). ...diss. avtoref. -Toshkent, 2017.